

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ВПЛИВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ НА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ

Арінушкіна Н. С., Грищенко Т. М.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

***Анотація.** Виробнича практика має велике значення для формування професійних компетенцій майбутнього фахівця. У статті відображаються проблеми, що виникають під час працевлаштування випускників заклів вищої освіти, та позитивний вплив виробничої практики на їх вирішення. Запропоновано компетентнісний підхід до процесу організації та проходження практики студентами для кращої орієнтації у складних виробничих умовах.*

***Ключові слова:** виробнича практика, формування професійних компетентностей, працевлаштування, професійний досвід, виробництво.*

Вступ

В умовах сучасного розвитку дорожньої галузі посилюється значення практичної підготовки фахівців. Одночасно змінюється зміст практичних завдань: від прямих функціональних завдань фахівця з вищою освітою до більш високого рівня проблемності. Система науково-методичних і педагогічних заходів спрямована на передачу, засвоєння, примноження та використання знань, умінь, а також інших компетентностей і формування гармонійно розвиненої особистості [1, 2], тому під час навчання у закладі вищої освіти (ЗВО) практична підготовка стає більш важливою. Вона поєднує прямі функціональні завдання фахівця з вищою освітою з вирішенням практичних завдань дорожньої галузі.

Аналіз публікацій

Моніторинг вимог ринку праці до вмінь випускників закладів вищої освіти, якості надання освітніх послуг у галузі вищої освіти, звернень та пропозицій роботодавців з питань забезпечення якості професійної підготовки випускників демонструє, що в умовах ринкової економіки ситуації з організацією практичної підготовки у ЗВО необхідно приділяти особливу увагу.

Між вимогами ринку праці та практичними результатами освітньої діяльності закладів вищої освіти може утворитися розрив, який призводить до нарікань з боку роботодавців, зокрема на відсутність навичок практичної роботи за обраним напрямом або спеціальністю, знань сучасних технологій та обладнання підприємств, їх нормативної бази, наслідком чого може бути зростання часу адаптації випускників на первинних посадах,

ускладнення працевлаштування і зниження престижу вищої освіти загалом [2,3].

Функцією практичної підготовки студентів є не тільки для оволодіння кожною дисципліною, а й формування практичних навичок роботи в навчальній, науковій, професійній діяльності, вміння брати на себе відповідальність самостійного вирішення проблеми, знаходження конструктивних рішень, вихід із кризової ситуації [4,5].

Значення практичної підготовки виходить далеко за межі окремого предмета, у зв'язку з чим профільні кафедри мають розробляти стратегію формування системи вмінь і навичок практичної роботи. Отже, необхідно виходити з рівня самостійності абітурієнтів та вимог до рівня самостійності випускників, щоб за період навчання запланований рівень був досягнутий.

Таким чином, вважаємо, що питання якості професійно-практичної підготовки у вищій освіті має стати предметом постійного обговорення в колективах закладів вищої освіти, спільних з роботодавцями пошуків оптимальних рішень, а також одним з головних показників ефективності діяльності ЗВО.

Визначення мети й завдань

Метою є вдосконалення підготовки випускників дорожньої галузі для підвищення компетентності в вирішенні широкого кола професійних питань шляхом постійного навчання для реалізації себе у житті після отримання вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети необхідно розвивати здібність до інновацій, готовність до постійного самонавчання, оволодіння знаннями про передові технології, прийняття правильних інженерних рішень,

комунікативні здібності, високий рівень гнучкості, вміння працювати з різними системами мотивації та керувати людьми, що є запорукою успішного працевлаштування.

Вплив виробничої практики на працевлаштування студентів

Під час влаштування на роботу спеціаліст повинен володіти знаннями, навичками та такими категоріями, як здібність, готовність до постійного навчання та вмінням спілкування у колективі. Необхідно поєднувати теоретичні знання та практичні навички під час підготовки фахівців, оскільки це поєднання є запорукою успішного працевлаштування.

Практика передбачає безперервність та послідовність її проведення з метою отримання достатнього обсягу практичних знань та вмінь відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр та магістр.

Виробнича практика та стажування за спеціальністю «Будівництво та цивільна інженерія» спеціалізацією «Автомобільні дороги і аеродроми» в ХНАДУ проводяться після 6-ого та 10-го семестру.

Вона є найбільш важливою складовою частиною безперервної професійно-практичної підготовки фахівців. Під час практики студенти закріплюють теоретичні знання з основних дисциплін, отриманих в період навчання, і використовують їх для прийняття самостійних рішень, вивчають виробничо-господарську діяльність підприємств дорожньої галузі, технологічних процесів з будівництва та експлуатації земляного полотна, дорожнього одягу та штучних споруд, виготовлення дорожньо-будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, влаштування та експлуатацію обладнання, надбання навичок у виконанні обов'язків лінійних ІТР, отримання знань та досвіду виховної роботи у колективі, підготовку до самостійної роботи на керівних посадах в дорожніх, наукових і проектно-конструкторських організаціях, отримують практичні, організаційно-технічні навички ведення дорожньо-будівельних робіт [6].

В умовах сьогодення сучасний інженер-будівельник повинен бути фахівцем з широким спектром компетенцій. Для цього необхідно вивчення і практичне застосування методів і засобів вирішення організаційно-технічних питань в обсязі посадових обов'язків інженерно-технічних працівників дорожніх організацій, ознайомлення зі стру-

ктурною схемою і взаємодією всіх підрозділів дорожніх організацій, ознайомлення з методами організації будівництва й експлуатації автомобільних доріг, вивчення питань економіки, обліку та звітності в дорожніх організаціях, вивчення технологічних процесів будівництва та експлуатації земляного полотна, дорожнього одягу, штучних споруд тощо; ознайомлення з роботою системи матеріально-технічного забезпечення, роботою баз, полігонів і виробничих підприємств дорожнього будівництва; вивчення складу і практичного застосування проектування організації робіт (ПОР) та проектування проведення робіт (ППР), складання і корегування технологічних мап на окремі види дорожніх робіт; ознайомлення з методами, приладами і апаратурою контролювання якості дорожніх робіт та підготовкою їх до застосування; засвоєння положень тарифного і технічного нормування, оплати праці робітників, службовців та інженерно-технічного персоналу і набуття вміння ведення документації з управлінських функцій; техніко-економічна оцінка рішень з організації праці і економічного стимулювання робітників; набуття досвіду виховної і управлінської роботи в трудовому колективі; вирішення організаційних питань з працевлаштування, укладання договорів в індивідуальному порядку з конкретними організаціями тощо [7].

Майбутній фахівець повинен бути досвідченим користувачем інформаційних технологій, вміти приймати рішення в нестандартних ситуаціях, проявляти свою індивідуальність. Тільки володіючи такими знаннями та вміннями, випускник може отримати гарну роботу та реалізувати себе в сучасних умовах.

Через відсутність необхідного досвіду молодим спеціалістам досить часто відмовляють в роботі, оскільки в них ще не сформовані вміння робочого спілкування, поведінка з керівництвом та колективом, тому що вони не усвідомлюють свої обов'язки та покладену на них відповідальність.

Практика допомагає студентові глибше усвідомити правильність свого професійного вибору, перевірити теоретичні знання, визначитися з професійно важливими якостями майбутньої роботи.

Кожне підприємство зацікавлене у фахівцях, здатних якісно виконувати свої обов'язки одразу після закінчення ЗВО, тому виникає необхідність у формуванні єдиного освітнього простору ефективної взаємодії ЗВО та підприємств. Він передбачає зведен-

ня до відповідності вимог роботодавця та його задоволеність від кваліфікації випускника, визначення показників якості та вимог до результатів навчання відповідно до стандартів вищої освіти.

Для цього необхідно встановити стійку взаємодію елементів системи «ЗВО – майбутнє підприємство», яка була б основана на компетентністному підході до організації навчального процесу.

В ХНАДУ для якісного проведення практики підтримується належний рівень матеріально-технічної бази, методичного, організаційного та кадрового забезпечення, впроваджуються нові засоби навчання.

Удосконаленню практичної складової сприяють організація щорічних науково-практичних заходів (організаційно-виробничі збори студентів напередодні практики), робочі наради викладачів з метою підведення підсумків практики та особливостей її організації, конференції з питань проведення практики, ярмарок вакансій тощо.

Щорічні науково-практичні конференції за результатами виробничих практик відбуваються за участю професорсько-викладацького складу університету, провідних вчених дорожньої галузі, студентів, керівників баз практики.

Студенти готують доповіді з актуальних питань, які виникають під час проходження практики, що стимулює їх на пошук сучасної інформації з досягнень у своїй професійній діяльності. Під час доповідей студенти, які працювали на об'єктах, обмінюються досвідом, ставлять питання.

Конференції проводяться з використанням сучасних інформаційних технологій. Системне проведення конференцій є ефективним і дієвим засобом удосконалення якості навчально-виробничої практики.

Пріоритетним напрямом професійної підготовки майбутніх фахівців є розроблення сучасних моделей співробітництва з підприємствами дорожньої галузі.

З метою покращення результативності проведення практики та поліпшення підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності необхідно запровадити заходи щодо створення філій кафедр на сучасних підприємствах, в яких будуть функціонувати навчальні класи, де здійснюватиметься практична підготовка, відбуватимуться виїзні заняття за окремими дисциплінами та екскурсії на нові об'єкти. Ці філії необхідні для ефективного

використання взаємодосвіду, що може сприяти підвищенню якості підготовки студентів.

Провідні сучасні підприємства оснащені сучасною технікою та мають високий рівень кадрового складу.

На філіях необхідно забезпечити умови для оволодіння системою професійних знань та вмінь, організувати проведення наукових досліджень з актуальних проблем галузі, проводити практичні заняття за окремими дисциплінами з використанням матеріально-технічної бази, здійснювати підбір тематики для курсових та дипломних робіт.

Сучасний випускник йде працювати на підприємства, в яких можуть вирішуватися специфічні завдання, що вимагають практичної підготовки, яка може бути реалізована тільки в межах конкретного підприємства. Отже, випускник повинен приймати рішення іноді і в нестандартних ситуаціях, які не моделювалися у ЗВО, а виникають тільки в реальному виробничому середовищі.

В умовах функціонування ринку трудових ресурсів основним критерієм для оцінювання випускників університетів є їх реальна професійна кваліфікація та компетентність, які забезпечують конкурентоспроможність та професійну мобільність фахівців [8–10].

Вирішенню цієї проблеми сприяє структурний підрозділ ХНАДУ – відділ «Організації сприяння працевлаштуванню студентів», який допомагає встановлювати зв'язки з роботодавцями, забезпечує координацію дій з Державною службою зайнятості, забезпечує інформування студентів щодо наявності місць на підприємствах, в установах та організаціях, організовує презентації фірм та компаній роботодавців, здійснює моніторинг ринку праці, організовує зустрічі, круглі столи, ярмарок кар'єри, проводить фахові тренінги.

Навіть після працевлаштування фахівців підтримується зв'язок з випускниками ЗВО та здійснюється моніторинг кар'єрного зростання. Для цього розроблений листок кар'єрного росту випускника ХНАДУ, в якому відображається думка про якість підготовки фахівця, заходи щодо покращення вивчення теоретичного курсу.

Центральною ланкою системи працевлаштування випускників є заклади вищої освіти та підприємства. Розвиток між ними двосторонніх довготривалих партнерських відносин у галузі підготовки фахівців дозволяє підвищити якість їх підготовки та конкурентоспроможність на ринку праці, а та-

кож спланувати їх підготовку на перспективу відповідно до реальних потреб підприємств. Це передбачає укріплення співробітництва в галузі освіти, науки та в інших сферах взаємодії, підвищення якості та розширення цільових форм підготовки фахівців, а також розвиток двосторонніх договірних відносин у галузі підготовки фахівців та в інших галузях взаємодії, формування довготривалих програм підготовки спеціалістів для підприємств, а також відкриття підприємств нових напрямів зі спеціальностей, введення до навчальних планів нових спекурсів, відкриття нових спеціальностей, відкриття центрів профільної підготовки фахівців для підприємств на основі тристоронніх угод «ЗВО – підприємство – студент», відкриття філіалів кафедр на підприємствах і спеціалізованих лабораторій в університеті, їх модернізацію та оснащення сучасним обладнанням, створення та розвиток на підприємствах баз для проведення навчальної, виробничої та інших видів практик, залучення до навчального процесу провідних фахівців підприємств, проведення у ЗВО наукових досліджень, проведення спільних науково-дослідних робіт. Для вирішення проблеми, пов'язаної з працевлаштуванням випускників, необхідно розробити програму, згідно з якою випускник буде мати можливість отримати роботу там, де він проходив практику. На практиці студент повинен мати можливість застосовувати набуті знання, та безпосередньо бути учасником робочого процесу, що дозволить опанувати спеціальністю, проявити вміння приймати рішення та орієнтуватися у складних виробничих умовах. Роботодавці в цій ситуації зможуть обирати кращих студентів для роботи на своїх підприємствах.

Висновки

Для вирішення проблеми, пов'язаної з працевлаштуванням випускників, необхідно розробити програму, згідно з якою випускник буде мати можливість отримати роботу там, де він проходив практику. На практиці студент повинен мати можливість застосовувати набуті знання та бути учасником робочого процесу, що дозволить опанувати спеціальністю, проявити себе, показати свої вміння приймати рішення та орієнтуватися у складних виробничих умовах. Роботодавці в цій ситуації зможуть обирати кращих студентів для роботи на своїх підприємствах.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII.
2. Бондаренко В. В., Шапар В. Б., Риков С. Л., Безродна Л. М., Симонова Г. А. Працевлаштування випускників ВНЗ: проблема чи перспектива : монографія – Харків : Міська друкарня, 2015. 184 с.
3. Безродна Л. М., Бондаренко В. В. Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів. *Особливості корелятивної системи. Випускник університету – ринок праці* : зб. тез доп. VIII міжнар. наук.-практ. конф. м. Донецьк, 12 листоп., 2013 р. Донецьк, 2013, С. 309.
4. Бондаренко В. В., Безродная Л. М. Содействие профессиональному становлению личности и трудоустройству молодых специалистов в современных условиях: матер. V междунар. заочн. науч.-практ. конф. (Белгород, 20 дек. 2013 г.). Белгород, 2013. С. 369.
5. Литвинова Н. В. Место производственной практики в формировании профессиональной компетентности будущих инженеро-педагогов строительного профиля. *Молодой ученый*. 2016. №8. С. 984–987.
6. СТ ВНЗ 52.1-01:2016. Про організацію практики студентів Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. ХНАДУ, Харків, 2016.
7. Щукін М. Н. Организация системной работы по увеличению уровня востребованности и трудоустройства выпускников института. *Инновационные тенденции, социально-экономические и правовые проблемы взаимодействия в международном пространстве*: материалы XVI международной науч.-практ. конф., 2016. С. 61–64.
8. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. №2(63). С. 13–25.
9. Лебедева Е. Инновационное развитие и образование *Мировая экономика и международные отношения*. 2010. № 12. С. 45–54.
10. Bader R. Entwicklung beruflicher Handlungs – Kompetenz in der Berufsschule. Dortmund. 2009. S 3.

References

1. Pro vyshhu osvitu [About higher education]: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. №1556-VII [in Ukrainian].
2. Bondarenko V. V., Shapar V. B., Rykov S. L., Bezrodna L. M., Symonova G. A. (2015) Pracevlashtuvannja vypusknnykiv VNZ: problema chy perspektyva [Employment of university graduates: problem or prospect] : monografija – Harkiv : Mis'ka drukarnja, 2015. 184 s [in Ukrainian].
3. Bezrodna L. M., Bondarenko V. V. (2013) Problemy i perspektyvy pracevlashtuvannja

- vypusknikiv vyshhyh navchal'nyh zakladiv [Problems and prospects of employment of graduates of higher educational establishments]. Osoblyvosti kore-ljatyvnoi' systemy. Vypusnyk universytetu – rynok praci: zb. tez dop. VIII mizhnar. nauk.-prakt. konf. m. Donec'k, 12 lystop., 2013 r. Donec'k, 2013, S. 309 [in Ukrainian].
4. Bondarenko V. V., Bezrodnaja L. M. (2013) So-dejstvye professsional'nomu stanovleniju lichnosti y trudoustrojstvu molodyh spetsyalystov v sovremennyh uslovyjah [Promoting the professional development of personality and employment of young professionals in modern conditions]: mater. V mezhdunar. zaochn. nauch.-prakt. konf. (Belgorod, 20 dek. 2013 g.). Belgorod, 2013. S. 369 [in Russian].
  5. Lytvynova N. V. (2016) Mesto proyzvodstvennoj praktyky v formirovanuu professional'noj kompetentnosti budushhyh ynzhenerov-pedagogov stroytel'nogo profylja [Place of industrial practice in the formation of professional competence of future engineers-educators of construction profile]. Molodoj uchenyj. 2016. №8. S. 984–987 [in Russian].
  6. ST VNZ 52.1-01 2016. (2016) Pro organizaciju praktyky studentiv Harkivs'kogo nacional'nogo avtomobil'no-dorozhn'ogo universytetu [On the organization of practice of students of Kharkiv National Highway University]. HNADU, Harkiv, 2016 [in Ukrainian].
  7. Shhukin M. N. (2016) Organizacija sistemnoj raboty po uvelicheniju urovnja vostrebovannosti i trudo-ustrojstva vypusknikov instituta [Organization of systematic work to increase the level of demand and employment of graduates of the institute]. Innovacionnye tendencii, social'no-jekonomicheskie i pravovye problemy vzai-mo-dejstvija v mezhdunarodnom prostranstve : ma-terialy XVI mezhduna-rodnoj nauch.-prakt. konf., 2016. S. 61–64 [in Russian].
  8. Lugovij V.I. (2009) Evropejs'ka koncepcija kompetentnogo pidhodu u vishnij shkoli ta problemi ii realizacii v Ukraïni [The European concept of competency approach in higher education and the problems of its implementation in Ukraine]. Pedagogika i psi-hologija. 2009. №2(63). S 13–25 [in Ukrainian].
  9. Lebedeva E. (2010) Innovacionnoe razvitie i obrazovanie [Innovative Development and Education] Mirovaja jekonomika i mezh-dunarodnye otnoshenija. 2010. № 12. S 45–54 [in Russian].
  10. Bader R. Entwicklung beruflicher Handlungs – Kompetenz in der Berufsschule. Dortmund. 2009. S. 3.

Арінушкіна Наталія Сергіївна, к.т.н, доц. каф. будівництва та експлуатації автомобільних доріг, nataliaarinushkina@gmail.com, тел. 066-415-72-57,

Грищенко Тамара Мусіївна, старший викладач каф. будівництва та експлуатації автомобільних доріг, tomagr1955@ukr.net, тел. 099-651-93-32, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 61002, Україна, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25.

Компетентностное влияние производственной практики на трудоустройство выпускников

Аннотация. Производственная практика имеет большое значение при формировании профессиональных компетенций будущего специалиста. В статье отображаются проблемы, возникающие при трудоустройстве выпускников и положительное влияние производственной практики на их решение. Предложен компетентностный подход к организации и прохождения практики студентами для лучшей ориентации в сложных производственных условиях.

Ключевые слова: производственная практика, формирование профессиональных компетенций, трудоустройство, профессиональный опыт, предприятия.

Арінушкіна Наталія Сергеевна, к.т.н, доц. каф. строительства и эксплуатации автомобильных дорог, nataliaarinushkina@gmail.com, тел. 066-415-72-57,

Грищенко Тамара Моисеевна, старший преподаватель каф. строительства и эксплуатации автомобильных дорог, tomagr1955@ukr.net, тел. 099-651-93-32, Харьковский национальный автомобильно-дорожний университет, 61002, Украина, м. Харьков, ул. Ярослава Мудрого, 25.

Competence influence of industrial practice on graduates employment

Abstract. Problem. In the conditions of modern development of the road industry the role of practical training of specialists is increasing. This changes the content of practical tasks: from the direct functional tasks of a specialist with higher education to a higher level of difficulty. The monitoring of labor market requirements for the skills of graduates of higher schools, the quality of provision of educational services in higher education, appeals and proposals of employers to ensure the quality of vocational training of graduates shows that in a market economy, the situation with the organization of practical training in higher education institutions should be given special attention. **Goal.** The purpose is to prepare graduates of the road industry to increase their competence in addressing a wide range of professional issues through continuous training to realize themselves after graduation. **Practical Training Methods.** When applying for a job, a specialist must have knowledge, skills and such categories as ability, willingness to study on a continuous basis, and communication skills in a team. It is necessary to combine theoretical knowledge and practical skills in the training of specialists, since this combination is the

key to successful employment. Practice involves the continuity and consistency of its implementation in order to obtain a sufficient amount of practical knowledge and skills in accordance with educational and qualification levels - bachelor, master. **Practical value.** In order to solve the problem related to the employment of graduates, a special program should be developed, whereby the graduate will be able to get a job where he or she has been practicing. In practice, the student has the opportunity to apply the acquired knowledge, to penetrate directly into the work process, which will allow mastering a specialty, proving oneself, showing the ability to make decisions and navigate in difficult production conditions. Employers in this situation will be able to select the best students to work in their businesses

Key words: industrial practice; formation of professional competences; employment; professional experience; enterprise.

Arinushkina Natalia, docent, candidate of technical sciences, Road Building and Maintenance Department, Kharkov, nataliaarinushkina@gmail.com, tel. 066-415-72-57,

Grishchenko Tamara, senior lecture, Kharkov, Road Building and Maintenance Department, tomagr1955@ukr.net, tel. 099-651-93-32.

Kharkov National Automobile and Highway University, 25, Yaroslava Mudrogo str., Kharkiv, 61002, Ukraine.
